

нас называюцца сушамі, а яны, мясечане-луніды, — там, дзе вада трымаецца не долаў, а ўзвышшаў (у скрышталізаваным выглядзе, як снег на гарах), жывуць у далінах”.

Нас уражваюць аптымізм, упэўненасць Язэпа Драздовіча ў тым, што яго праца будзе патрэбная людзям нават тады, калі ён адчуваў сябе адзінокім і непатрэбным беларускаму грамадству: “Я адзін, я кругом адзін, адзінокі. Я не маю каму пакінуць гэтую працу пад апеку, дзеля выпуску ў свет. Дык дзеля чаго і каго я ўсё гэта пішу? А пішу... Не, я не адзінокі. Са мной думкі і сіла любові да творчай гармоніі Сусвету...”.

Такімі словамі скончыў сваю кнігу “Небазнаўства” ў 1938 годзе Язэп Драздовіч. І з такіх жа слоў хацелася б пачаць збор твораў Язэпа Драздовіча — прац па небазнаўстве, гісторыі, мастацка-публіцыстычных твораў. Усе яны павінны быць выдадзены ў Беларусі.

Самайлюк Т.А., загадчык аддзела рэдкай кнігі Беларускага ўніверсітэта культуры

ДА ВЫЗНАЧЭННЯ ПАНЯЦЦЯ “РЭЛІГІЙНАЯ КНІГА”

Рэлігійная кніга як феномен духоўнай культуры да сённяшняга дня спецыяльна не вывучалася. Яна не была вылучана з патоку рукапіснай і друкаванай кніжнай спадчыны як літаратура, што абслугоўвала сферу рэлігійнага жыцця грамадства. Рэлігійная кніга як артэфакт сацыяльнай рэчаіснасці, сродак трансляцыі сакральных ведаў мае старажытную традыцыю. З цягам часу гэта традыцыя трансфармавалася, напаўнялася новымі сэнсам і значэннем пры захаванні традыцыйных веравызначальных дагматаў.

У свеце існуе свяшчэнны і свецкі вопыт жыцця, ён прымаецца чалавекам на працягу гісторыі. Чалавек традыцыйных грамадстваў — гэта, зразумела, homo religiosus. Для людзей, якія валодаюць рэлігійным вопытам, уся Прырода

ўяўляецца касмічнай свяшчэннай прасторай. Космас ва ўсёй яго паўнаце прадстае як іерафанія (г.зн. як праяўленне свяшчэннага). Светаўспрыняцце свяшчэннай прасторы дазваляе знайсці “кропку адліку”, зарыентавацца ў хаатычнай аднароднасці, “стварыць Свет” і жыць у ім рэальна [Эліаде М. La sacre et le rafaane = Священное и мирское.— М.,1994.— С.19]. У эпоху Асветніцтва, на жаль, адбываліся страта свяшчэннасці, дэградацыя і дэсакралізацыя рэлігійных каштоўнасцей і рэлігійных паводзін чалавека. Сучасны чалавек адчувае цяжкасці ў разуменні маштабаў быцця, каштоўнасцей рэлігійнага чалавека традыцыйных грамадстваў. Але ў сферы дзейнасці чалавечай свядомасці і па сённяшні дзень захоўваецца рэлігійны светапогляд. Акрамя рэлігійнага светапогляду, у сферу духоўнай дзейнасці чалавека ўваходзяць: навуковы светапогляд, грамадскае жыццё, філасофскае сузіранне, мастацтва. Яны развіваюцца ў цеснай сувязі і ўзаемадзейні адно з другім. У.Вернадскі пісаў, што “уничтожение или прекращение одной какой-либо деятельности человеческого сознания сказывается угнетающим образом на другой. Прекращение деятельности человека в области ли искусства, религии, философии или общественной жизни не может не отразиться болезненным, может быть, подавляющим образом в науке. В общем мы не знаем науки, а следовательно, и научного мировоззрения вне одновременного существования всех сфер человеческой деятельности; и поскольку мы можем судить из наблюдения над развитием и ростом науки, все эти стороны человеческой души необходимы для ее развития, являются той питательной средой, откуда она черпает жизненные силы, той атмосферой, в которой идет научная деятельность” [Вернадский В.И. Избранные труды по истории науки.М.,1981.— С.50—51]. Рэлігійны светапогляд мае такія характэрныя рысы, як: спецыфічная форма адлюстравання свету; узнёсласць ідэалізаванага пачуцця і містычнае сузіранне; традыцыйная форма выяўлення містычнага настрою; прысутнасць нацыянальных традыцый; абавязковая цэннасная арыентацыя

пры адсутнасці альтэрнатыў духоўных цэннасцей; устойлівы рэлігійны дагмат; уздзеянне на разнастайныя групы сацыяльнай арганізацыі жыцця, г.зн. выхад за рамкі царкоўна-рэлігійнай практыкі.

Адлюстраванне рэлігійнага светапогляду ў прасторы і часе адбываецца і ў рэлігійнай кнізе, вытокі якой у сярэднявеччы. Паспрабуем вызначыць паняцце “рэлігійная кніга”. Паняцце “кніга” тут мы разумеем як адну з формаў існавання інфармацыі ў грамадстве, як асаблівага роду крыніцу для разумення свету і чалавека.

Пад рэлігійнай кнігай мы разумеем такую кнігу, змест якой выяўляе светапоглядныя ўстаноўкі індывідуума ці калектыўнага суб’екта, заснаваныя на спасціжэнні пэўнага містычнага рэлігійнага вопыту, які выходзіць у сферу трансцэндэнтальнага, і адлюстраванне гэтага зместу ва ўсведамленні суб’ектаў, што падзяляюць ці не падзяляюць духоўна-практычныя каштоўнасці аўтараў.

З пункту гледжання формы і зместу рэлігійныя кнігі могуць мець адметную сімволіку ментальнага поля культуры той эпохі, у якой яны былі створаны.

Нам цяжка сёння зразумець сэнс сімволікі рэлігійнай кнігі, яе сакральнасць без звароту да крыніц хрысціянскага вучэння, на аснове якога фарміраваўся асноўны корпус багаслоўскіх і набажэнскіх кніг.

Рэлігійныя кнігі хрысціянства ўзнікаюць па меры фарміравання асноўных крыніц хрысціянскага вучэння, якімі з’яўляюцца Адкрыццё, Царкоўнае Паданне і Святое Пісанне. Адкрыццё з пункту гледжання культуралагічнага падыходу вызначаецца як сакральная форма праяўлення свяшчэнных рэальнасцей. Хрысціянская веравызначальная традыцыя гаворыць, што невымоўны і недаступны Бог адкрыўся людзям праз Святы Дух і Ісуса Хрыста. Тое, што было дадзена ў Адкрыцці, перададзена і захавана Царкоўным Паданнем. Царкоўнае Паданне ёсць рытуальная пабудова свяшчэннай прасторы і формаў яе ўспрымання. У хрысціянскім веравызначальным

успрыняці Царкоўнае Паданне ёсць вучэнне святых Айцоў, вучыцеляў Царквы, пастановы ўсяленскіх сабораў, гэта значыць, у поўным сэнсе тварэнне сімволікі, дагматыкі, літургікі, рытуалаў, інстытутаў царкоўных і інш. Асобным вобразам боскае Адкрыццё было ўвасоблена на старонках Святога Пісання, напісаных па натхненні Святога Духа, а значыць, у іх выказана боская ісціна. З пункту гледжання культуралогіі Святое Пісанне ёсць пісьмовая форма захавання іерафаній (праяў свяшчэннага).

На падставе крыніц хрысціянскага вучэння фарміраваўся асноўны корпус багаслоўскіх і набажэнскіх кніг. Для кожнай з хрысціянскіх канфесій на працягу тысячагоддзяў складваецца і свая сістэма кніг з уласцівай ёй сімволікай і вызначанай дамінантай. У якасці дамінанты выступаюць дагматы царквы, ідэалы, царкоўная літургіка; у якасці сімволікі — мова, графіка шрыфту, аздабленне і інш.

Асноўным крытэрыем тыпалагічнай характарыстыкі рэлігійных кніг па канфесійнай прыналежнасці з'яўляецца веравызначальная дактрына.